

l que consta en la major part de les dades, pressuposa *-ll-* geminada de l'àrab, endevinem que es deu tractar de *Sallâm*, que consta a les llistes de tots tres països, *Sellam* de l'Aràbia Deserta (Doughty), o encara millor *Sällâm* algerià (cf. infra l'art. *Salom*).

És clar que això no serviria per a Castellserà (o Castelseràs, *Comanseràs* etc.), però ens recorda fortament *Torre-serona*; majorment trobant aquest repetit, tot sencer i amb *-ll-*, en el *Torreselló* de 1547; i bé podem suposar que en la combinació amb *torre-* es tracta d'una traducció parcial d'un cpt., tot ell aràbic, *burg as-Sallûm* o *burg-Sällâm* (àr. *burg* 'torre'). Val a dir que *Torre-serona* té *-r-*, que va amb el grup de *Castell-serà*: car no ens animarem a suposar que hi ha *-l-* antiga en la pron. *torre-selona* que hem trobat vulgarment: és clar que serà la corrent dissimilació *-r-r- > r-l-*; vist, encara més, que el nom del poble és sempre amb *-r-* en tots els testimonis escrits, antics i moderns. Però podríem invocar el fet conegut que els moriscos confonien *l* i *r* a la manera andalusca. Cosa, però, que ja no s'estendria a la *ll* geminada ni a *l* palatal.

De tota manera resta la impressió que fa aquell conjunt, de fàcies aràbiga tan clara. Que al capdavant la rogalia de Lleida, on hi ha *Torre-selona* i *Vensilló*, és de les zones de més toponímia aràbiga en el nostre Onomàstic. I per més que ens tibi en sentit contrari el conjunt de *Castell-serà* i acompanyants, hem de quedar en un dilema: ho ajuntem tot, o en separem com arabismes, d'etim. diferent, el grup de *Torre-serona*. Això ens recaria, majorment tenint en compte que entre els femenins i noms en *ó*, també en trobem d'altres amb *-r-*. Un *Pere Serona* figura en un doc. de 1274, referent als conqueridors de València; a. 1274: se li atorga perdó per fets que havia comès a Morvedre (MtzFdo., *Doc. Val. ACA* I, n.º 1715): seria un lleidatà? I hi ha un cogn. *Serana* (escrit *-anne*), que encara que el trobem en el Rosselló (Vilallonga de la Sal. xxv, 100, 7, 10) també és allà on hem trobat *Abusselonis* i *Vilamulaca*.

D'altra banda no és menys colpidora la semblança entre *Torre-serona* i *Castell-serà*. El duplicat en la terminació *-à/-on-*, no pot deixar de recordar-nos el que es troba a cada pas en els noms i en l'antroponímia d'origen germànic: *Kixilo/Kixilan*, *Fruilo/Fruilan*, *Luvilo/Leubilan*, *Kintilo/Cintila*, *Sario/Sarra* etc. Justament en els noms de castells i torres, com és lògic, essent cosa sobretot de l'època feudal, el component personal, solser, amb una majoria aclaparadora, un NP germànic: *Castellarnau*, *Castellferran*, *Castelladral*, *Castellgalí*, *Castellfraumir*, *Castell d'Alareny* etc.; *Torremilana*, *Torredeflot*, *Torredenegó*, *Torre-n'Eral*; i arran de *Torre-serona* tenim *Torrejarrera*, format amb el NP germànic *Ferrer* < *Fär-bari* (com *Montjerrer* 'castell roquer d'En Ferrer'). I *Torrejarrera* ens mostra com també el component de *Torre-serona* podia ser un *-Seron* femininitzat per mor de concordar amb el femení *torre*.

Aquestes consideracions ens menen a la solució més satisfactòria de tot el complex problema dels noms abraçats en aquest article. Tant en uns com en els altres deu haver-hi l'arrel germànica *SARJA* / *SARA-*: sim-

ple, o en un compost, són 33 noms en Förstemann (col. 1299); aquest registra *SARIO* des del S. ix, amb *ari* canviat adés en *Sär-* per metafoia, adés en *Sarr-* (amb la duplicació de la consonant, davant *i* pròpia de tants parlars germànics): és l'arrel de l'alemany *sehr*, *versehren* (originàriament 'sencer', 'molt', 'desintegrar') etc.; també registra el femení *Sarra* des del S. viii, *Sarus* molt freqüent des del S. iv i *Sarre*, *Serre* en fonts alemanyes més modernes. Amb *e* tenim el compost *Serichelnus*, documentat en un text català de l'a. 974 del Barcelonès (Mas, *N. H. Bna.* iv, 104), del germ. *Särihelm*.

Aquí tenim, doncs, el millor epònim, tant de *Castell-serà*, com de *Torre-serona*: *-on* i *-an* alternen tant en gòtic com en fràncic. La forma en *o*, per al femení, i en *a* per al masculí, en gòtic; i en fràncic, a la inversa. *Torre-serona* pot venir d'un *BURG-SÄRION-* (amb trad. de *burg-* per *torre-*), i *Castell-serà* de *SÄR-RIAN-*. La *-s* de *Coman-seràs* i de *Castelseràs* pot sortir de la *-s* del genitiu germànic.

Només en l'arag. *Castelseràs* hi ha l'escrúpol que que *-às* en lloc de *-ans* xoca en aragonès, encara que sigui fronterer: observem, però, que també una apòcope tant o més forta es produeix en *Castilsabás*, poble molt més endins d'Aragó, 8 k. NE. de la ciutat d'Osca, que en fonts locals apareix anteriorment com *Castelsavals* (< SUB-VALLES?). Atès aquest escrúpol, pensem també que en el *-seràs* d'allí i de *Comanseràs*, i al capdavant també en *Castellserà*, es podria tractar igualment d'un compost de l'arrel, que és ben conegut: l'omnipresent *-HARI*: el fem. *Saroara* des de fi del S. viii en Först., colle. 1300, i el masc. *Sadrebar*, des del S. vii (colle. 1299). Llavors, del genitiu germ. *SÄRHARIS* > *Seràs*, i al capdavant també *Castellserà* pot sortir d'aquest *Särhari* (que perdés la *-r* per algun fet dissimilatori, com ara *-r-r* > *-r-n-* amb una *-n* que s'elimina en català).

Encara que deixem aquest detall obert, l'etimologia de tots els noms estudiats en aquest article, resta establerta. Són compostos de *Castell* i *Torre* i *Coma*, amb el NP germànic, com és general en aquests noms creats a l'Alta Edat Mitjana.

El grup aràbic que hem aplegat abans pot restar a part com a independent. O bé admetent, com a màxim, la possibilitat que se sumés i combinés amb l'altra, en el cas de *Torre-serona* i alguns altres dels noms examinats.

Potser el nom es repetí a l'altre vessant dels Pirineus. *Montseron* és un municipi de l'Arieja, una dotzena de k. a l'O. de Foix: car recordem que *Mont-té* sovint en NLL el valor de 'castell roquer' dalt d'un turó; allí prop hi ha *Seroù* tot sol en *Sentenac-de-Seroù* i la *Bastide-de-Seroù* (la capital del cantó); que amb menys evidència també podrien venir d'aquí (car en aquesta zona quasi gascona *Ai* esdevé *e*). I no descartem fer-ho extensiu fins i tot al nom del riu *Seroù* en el baix Llenguadoc, prop de St. Pons-l'Herault: «inter *Biauro* [= Jaur]et *Serone*», en un doc. de 966; i *Syro* en un de poc posterior a l'a. 980 (*Hist. Lgd.* v,